

WORDT KASTEEL RIJSWIJK GESLOOPT?

*Werkgroep Bedreigde Kastelen
en Buitenplaatsen*

De afgelopen twee maanden werd kastelenminnend Nederland opgeschrikt door het bericht dat het middeleeuwse Huis Rijswijk in Groessen met sloop wordt bedreigd. Door de geplande verlenging van de A15 komt dit kasteel in de knel. Het lijkt erop dat de infrastructurele problemen zoveel gewicht krijgen, dat bij het opstellen van de vaak ambitieuze plannen de cultuurhistorische waarden die zich in de omgeving bevinden over het hoofd worden gezien. In deze tijden van een zich terugtrekkende overheid is echter gebleken dat publieke aandacht voor dergelijke problemen veel impact kan hebben.

Verlenging van de A15

De A15 speelt een grote rol in het Europese goederenverkeer, omdat het de belangrijkste verbinding is tussen het Rotterdamse haven- en industriegebied en het Europese achterland. De verkeersproblemen die dagelijks rond Arnhem en Nijmegen ontstaan zijn in de afgelopen jaren steeds ernstiger geworden. Voorspeld wordt, dat als men niets aan dit probleem doet, in 2025 niet langer sprake zal zijn van plaatselijke problemen maar het gehele netwerk rondom Arnhem overbelast zal zijn. Eerdere ingrepen om dit probleem op te lossen, zoals de verbreding van delen van de A50 en A12 en de aanleg van een tweede brug bij Nijmegen, bleken geen permanente oplossing. Op de website van projectbureau ViA15 is te lezen dat de dagelijkse files een negatief effect hebben op de internationale aantrekkelijkheid van de Randstad en van

de Rotterdamse haven, de regio Arnhem - Nijmegen kan zich ruimtelijk en economisch niet meer goed verder ontwikkelen en door de overbelasting ontstaan in de regio bovendien problemen met de leefbaarheid. Het verlengen van de nu doodlopende snelweg A15 zou de oplossing zijn voor dit probleem. Het beoogde tracé loopt van knooppunt Ressen ten noordwesten van Bommel, over de Nederrijn, onder Groessen langs en sluit tussen Duiven en Zevenaar aan op de A12. Deze plannen werden in 2011 bekend gemaakt en in 2018 moet de aanleg gereed zijn. Als deze plannen van het Ministerie van Infrastructuur doorgang vinden, dan is het einde voor het Huis Rijswijk te Groessen in zicht.

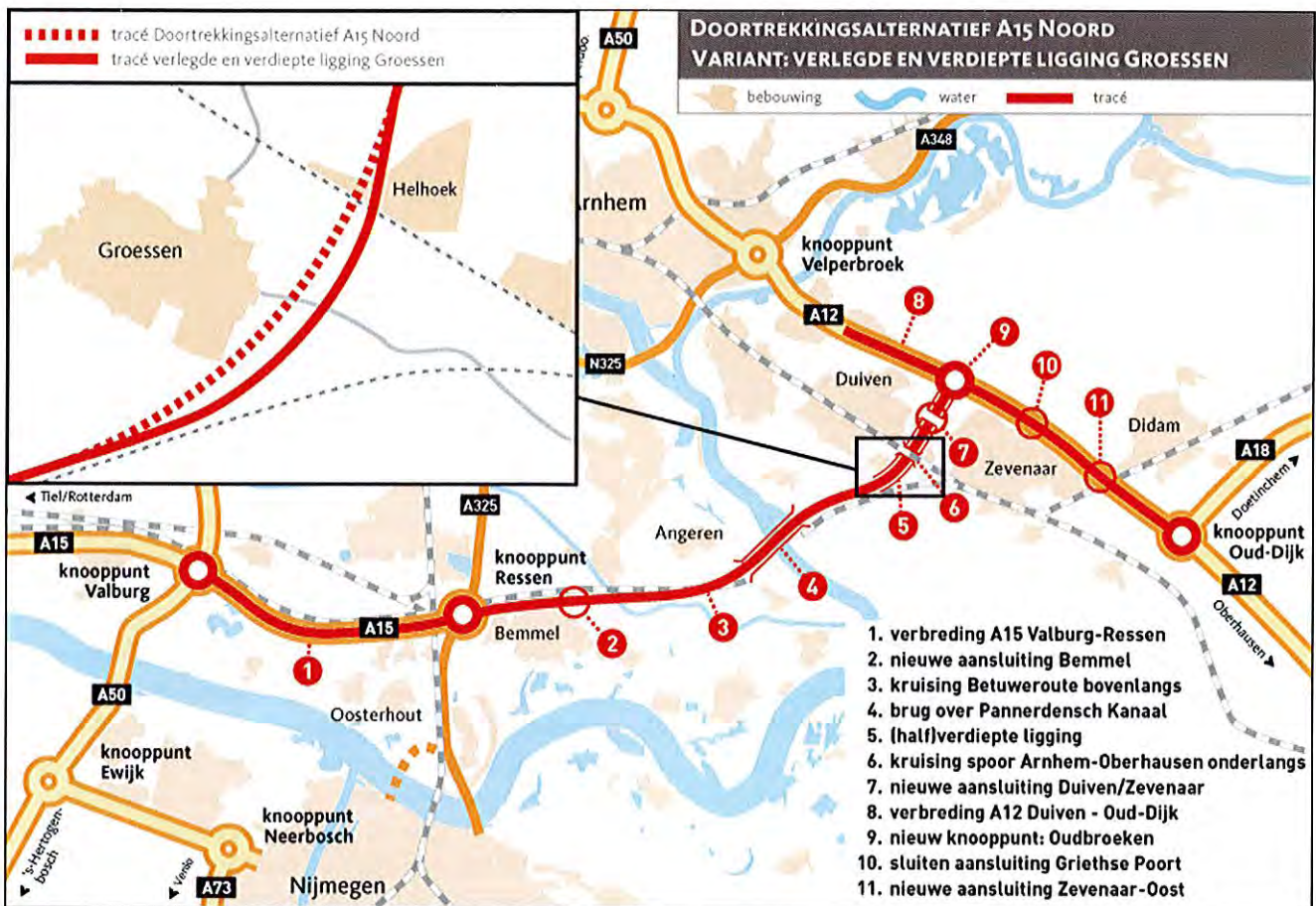
Huis Rijswijk

In 2001 kocht de huidige eigenaar Kay Buring samen met zijn vrouw de voormalige havezate Rijswijk, die tot 1815 behoorde tot het hertogdom Kleef. In de Liemerse dijkbrief uit 1328 wordt gesproken over geprivilegieerde hoven tot welke Huis Rijswijk moet hebben behoord. In het huidige huis, een negentiende-eeuwse boerderij, zijn belangrijke delen van de middeleeuwse havezathe bewaard gebleven. In de boerderij is de veertiende-eeuwse poorttoren opgenomen en ook de woonvleugel, die in de vijftiende eeuw tegen deze poorttoren werd aangebouwd. Buring en zijn vrouw hebben het complex in gebruik als woning en boerenbedrijf, waarmee de functie van de havezathe al sinds 1730 onveranderd is. Het huis is één van de oudste gebouwen van de Liemers en bovendien een monument dat een belangrijke historische gelaagdheid bezit.

Al eerder was er sprake van infrastructurele bedreiging. In 1998 werd Rijswijk aangekocht door de overheid, omdat het moest wijken voor de aanleg van de Betuwelijn. Door de monumentenstatus van het huis werden de sloopplannen echter niet goedgekeurd. De spoorlijn werd aangelegd op 100 meter afstand van de boerderij. Het Huis te Rijswijk werd toen weer aan de oude eigenaar verkocht, die het in 2001 weer van de hand deed.

Door de plannen voor de verlenging van de A15 wordt het huis opnieuw met sloop bedreigd. Op de website van ViA15 is te lezen dat 'vanwege de brede regionale wens om de nieuwe snelweg wat verder van de woonwijk Diesfeldt in Duiven af te leggen, [...] de verlengde A15 dichter in de buurt van het pand Huis Rijswijk [komt] te liggen'. "Dichter in de buurt" betekende in eerste instantie dat de snelweg op welgeteld 60 meter afstand van het huis en dus nabij het boerenerv zou gaan lopen. Hiermee leek voor de overheid vreemd genoeg sloop onvermijdelijk. De nieuwe benadering

van het beschermen van het monument in zijn omgeving, bleek zich opeens tegen het monument zelf te keren.

Het bod dat Rijkswaterstaat heeft uitgebracht op de havezathe is volgens Buring niet hoog genoeg om ergens anders opnieuw te kunnen beginnen met zijn bedrijf. Bovendien hebben Buring, zijn vrouw en hun kinderen hun hart verpand aan het middeleeuwse monument en het vooruitzicht dat het in het kader van de infrastructurele plannen ten prooi zal vallen aan de slopershamer is voor hen onvoorstelbaar. Het belangrijkste argument dat Rijkswaterstaat aanvoert voor sloop, is dat het complex niet langer dienst zal kunnen doen als woning. Dit stuit 'echte' monumentenzorgers tegen de borst. Er wordt voorbijgegaan aan het feit dat het huis als één van de oudste, zo niet de oudste havezathe van de Liemers een hoge bouwhistorische en cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt. De afgelopen maanden hebben bovenstaande plannen veel rumoer veroorzaakt. Landelijke Erfgoedvereniging Heemschut sprong op de bres en ook de Gelderse kastelenorganisaties en de lokale heemkundevereniging is in het geweer gekomen. In september is een petitie gestart die de overheid moet overtuigen van de noodzaak de plannen, zoals die er nu liggen, te

herzien. De NKS en de Werkgroep Bedreigde Kastelen en Buitenplaatsen hebben zich aangesloten bij de acties die Heemschut ontplooit.

In september was de dreigende sloop van Huis Rijswijk een thema op de website van De Erfgoedstem, besteedde Omroep Gelderland uitgebreid aandacht aan de ontwikkelingen en op 7 oktober werd een item over Huis Rijswijk in het nieuwsprogramma Eén Vandaag uitgezonden. Op 9 oktober kwam onder andere via de *Volkscrant* het bericht naar buiten dat Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur & Milieu de mogelijkheden gaat onderzoeken om het monument te ontzien bij het ontwerp van het definitieve tracé van de A15. De gemeente Duiven, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, provincie Gelderland en Gelders Genootschap kijken momenteel naar een mogelijke duurzame bestemming voor het middeleeuwse kasteel. Maar Huis Rijswijk is niet het enige stukje cultureel erfgoed dat door de verleningen van de A15 bedreigd wordt.

De Lingewaard

Een ander onderdeel van het doortrekken van de A15 is de overbrugging van het Pannerdensch Kanaal. Tegen deze plannen is al veel geprotesteerd door omwonenden en milieugroepen.

Het Pannerdensch Kanaal werd in de zeventiende eeuw aangelegd als verdedigingslinie en deed dienst als wateraanvoer voor de Hollandse Waterlinie. Tot en met de Koude Oorlog behield het kanaal zijn sleu-

Links: Kasteel Rijswijk in Groessen (Gelderland). Foto Heemschut.

Boven: Doortrekkingsalternatief A15 Noord.

telpositie voor de landsverdediging. De afgelopen jaren is in het gebied veel geld en tijd geïnvesteerd in het ontwikkelen van de Lingewaard als recreatiegebied. Sinds 2011 is Fort Pannerden opengesteld voor publiek, zijn parken en natuurgebieden ontwikkeld, fiets- en wandelpaden aangelegd en is geïnvesteerd in restaurants, hotel en campings.

In de directe omgeving ligt Kasteel Doornenburg. Verschillende actiegroepen en de Gelderse Natuur- en Milieufederatie pleiten voor de aanleg van een tunnel in plaats van de beoogde brug. Ook voor de aanleg van de Betuwelijn in 1998 werd gekozen voor een tunnel. Een tunnel en een verdiepte ligging van de A15 zou een duurzame oplossing zijn die de leefomgeving en de beleving van de Lingewaard als natuur- en recreatiegebied voor de toekomst veilig zou stellen. Helaas hebben de protesten en de aangedragen argumenten voor aanleg van een tunnel i.p.v. een brug nog niet geleid tot een herziening van de plannen.

Protest en publieke aandacht

Steeds meer lijken de relatief jonge sociale media als Facebook, Twitter en LinkedIn belangrijke instrumenten te worden bij de bescherming van ons cultureel erfgoed. Het snel delen van informatie en het in een rap tempo verspreiden van bepaalde boodschappen maakt het mogelijk om in heel korte tijd een uitgebreide achterban te mobiliseren. Dat moet ook wel, want door het terugtrekken van de overheid wordt het voor professionele erfgoedinstellingen en toezichthouders door de financiële en personele kaalslag steeds moeilijker om ons erfgoed te beschermen. Het ontwikkelen van internetfora en digitale netwerken kan helpen om dit gat te vullen en ervoor te zorgen

Onder: Tekening van Jan de Beijer, 1742.

dat erfgoedprofessionals en andere *stake holders* uit de erfgoedsector goed op de hoogte blijven van wat er speelt, waar problemen zich voordoen en waar kansen liggen.

De casus van Huis Rijswijk laat het belang van het internet zien. Door de publieke aandacht werd het nieuws in rap tempo opgepakt door de nationale media. Berichtgeving over de bedreiging van Huis Rijswijk op de Facebookpagina van de Werkgroep Bedreigde Kastelen en Buitenplaatsen bereikte in twee dagen tijd meer dan 300 mensen. Op voor het publiek laagdrempelige online naslagwerken als Wikipedia zijn de laatste ontwikkelingen te vinden en op de Twitterpagina van actiegroep A15 - een brug te veel kan men meepraten over de plannen rondom de aanleg van de brug over het Pannerdensch Kanaal. Het zou goed zijn als beide netwerken, dus A15-natuur en A15-cultuur, de digitale handen ineen slaan.

Afwachten

Mogelijk is het gevaar voor Huis Rijswijk geweken. Hoe dit alles afloopt voor de eigenaar, zijn gezin en zijn bedrijf is nog onbekend. Het wonen en werken in de context van een boerenbedrijf op een dergelijke locatie is moeilijk voor te stellen. Zodra Rijkswaterstaat het huis in handen heeft, wordt sloop echter een reële mogelijkheid. Op de voorpagina van de website van projectgroep ViA15 en de website van Heemschut is nu het volgende te lezen:

'Het Huis Rijswijk is een rijksmonument en heeft bij de verdere uitwerking van de plannen de bijzondere aandacht van Rijkswaterstaat vanwege de cultuurhistorische waarde van het pand. Al geruime tijd is de projectorganisatie in gesprek met de eigenaar over de aankoop. Met de gemeente Duiven, de Rijksdienst voor het cultureel Erfgoed, provincie Gelderland en Gelders Genootschap wordt gekeken naar een duurzame bestemming. Een besluit is echter nog niet genomen.'

Daarom is het goed om de komende ontwikkelingen op de voet te blijven volgen.

De conclusie dat de vele aandacht voor dit bedreigde monument in de lokale, regionale en landelijke media en de discussies via de verschillende sociale media flink hebben bijgedragen aan het forceren van een koerswijziging door het ministerie lijkt gerechtvaardigd. Uiteraard worden de onderliggende problemen, zoals het gebrek aan mensen en middelen, hiermee niet opgelost. Wel kan kennis worden gedeeld en kan men met behulp van onder andere deze virtuele netwerken af en toe een ramp, zoals de onnodige sloop van een kasteel of buitenplaats, voorkomen. ■